

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 ֆր. և կամ 4 րրլ. թղթգրով. 20 ֆրանգ. Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 ֆրանգ. Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը:

Ե ՏԱՐԻ ԹԻՒ 88

1890 ՅՈՒՆԻՍ 28

ՅՈՒՆԻՍ 16 (Չ.Տ.)

ՇԱԲԱԹ

Կը հրատարակուի ի. և յերթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած Կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատիւններն ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնք անձնութիւններ որոնք կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բայցի զանազան լուրեր տալէ իւրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուղէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբան Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ:

Մանօր. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուղղութեան պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian (FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատէ Արմենիա լրագրի հրատարակման:

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե ԲԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

2 ՏԱՐԵՇՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1890 ՕԴՈՍՏՈՍ-91 ՅՈՒՆԻՍ)

Արմենիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարէջընին մէջ միեւնոյն ուղղութեամբ և շաբաթի երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերն:

Տարեկան բաժնորդագինն է՝ Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. կամ 4 րուրլի թղթգրով:

Եւրոպայի և այլ տեղերի համար 20 ֆրանգ:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամներէն անոնց համար որոնք տարեկան 20 ֆրանգ Արմենիա բաժնորդագին վճարելու անկարող լինելին կը յայտնեն խմբագրութեան ուղղուած մի նամակով, 10 ֆրանգ:

Անոնք որ 3 բաժնորդ կը գտնեն Արմենիայի, մէկ օրինակ ալ 2րի կը ստանան, բայց պայմանով որ 6 քերքերն ալ մէկ ծրար եղած մէկ անձի հասցիին ուղկուին:

Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժնորդագրութիւններ ալ կընդունուին սոյն տարեջընին համար միեւնոյն հաշուով, առանց ուրէ յաւելման:

Արմենիայի տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը: Բաժնորդագիններն ԿԱՆՍԻԿ պէտք է զրկուին:

Կը խնդրենք մեր բոլոր բարեկամներէ որոնք կը համակրին մեր գործի, եռամսեայ ջանալ տարածել Արմենիան ամեն ջրջաններէ մէջ ուր որ կրնան: Որչափ աւելի յաջողիւնք շատ տարածել մեր թերթը ամեն կողմի Հայերին մէջ, այնչափ աւելի շատ պիտի յաջողինք մեզ գաղափարակիցներ և ձեռնտուներ ստեղծել: Մեր զօրութեան գաղափարը մեզ գաղափարակից Հայերը շատցունելուն մէջ է: Պէտք է աշխատիլ տարածել Արմենիան նոյն իսկ անտարբեր համարուած Հայերին մէջ, նոյն իսկ մեզ հակակարծիք եղողներին մէջ: Բորձը ցոյց կուտայ որ անոնք ալ հետզհետէ պիտի մօտենան մեզ, անդադար լսելով և վերջապէս համոզուելով ճշմարտութեան:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը խօսք քահանայ պաշտօնակիցներուս. — Նամակ թիւրքիսէն (Կ. Պոլս.) — Սալմաուտ եւ Միքայա Աբդիլ վահաբ խալիսայի Նայիբի ձեռքով պատահածը. — Հարստահարութիւններ թիւրքի մէջ. — Տեղական. — Քօլերա. — Արտաւանդանի լուրեր. — Վիճակագրական. — Մանուցումներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔ

ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱՇՏՈՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՍ

Մեք՝ ո՛վ իմ հօգեկիցներս, սըրբազան պաշտօնի մը կոչեալ եմք որով պարտաւոր եմք մեզ յանձնեալ ժողովուրդն հօլուել, հսկել նորա վիճակին և դարման լինել նորա թշուառութեանն թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս:

Այլ աւա՛ղ, մենք կը փախչինք նուիրական պարտաւորութիւնն ի գործ դնելէ, մոռցած եմք մեր պաշտօնի արժանաւորութիւնն, մոռացած եմք մեր հայրենի եկեղեցւոյ նահատակները, անտես ըրած ենք մեր հօտն ու մեր եկեղեցին ուստի կը կերակրիմք:

Աւա՛ղ, անտարբեր եմք և անհօգ, պճնասիրութիւն ունիմք, նոյնպէս փառասիրութիւն. շահախնդիրներն ալ մեր մէջ շատ, բայց քրիստոնէական անձնութիւն և ազգասիրութիւն ի զուր պիտի փնտռենք մեր մէջ:

Խոհեմութիւն բաւը միայն մեր լեզուի ծայրը պատրաստ է և կեղծաւորաբար մեր ծուլութեան փաստ կը բերենք Տիրաւանդ խօսքը. «Եթէ մէկ երեսիդ ապտակեն, դարձուր միւսն ալ»: Բայց մենք պարտիմք նաեւ նշկատել որ այդ պատուէրի Աստուածային հեղինակը Կայիաթիայի քով դատուած պահուն երբ ընդունեց ապտակն, «Ո՞ր իրաւամբ արդեօք ինձ կը զարնես» գոչեց: Արդ օրէնագիրն իւր հաստատած օրէնքէն խոյս կուտայ պիտի ըսեմք. ո՛չ, քա՛ւ լիցի, այլ իրաւանց պաշտպանութիւնը նշկարագործեց. ուրեմն պէտք է լաւապէս հասկնալով ըստ այնմ քարոզելք:

Խոհեմութիւնը մինչեւ մէկ աստիճան յարգել պարտիմք. բայց երբ ամեն ինչ սահմանէն կանցնի, անդ ըզգալու ենք թէ իւր մարդ պարտիմք Աստուծոյ մեզ շնորհած ազատութիւն և կեանքն պահպանել և որք անտարբեր են այս մասին, չեն արժանի նոքա

կոչիլ մարդ, այլ պարզապէս երկօտանի անասուն և մեռեալ:

Ահա սոյն դատաւարդէն են և կամ պիտի լինին մեր այն պաշտօնակիցք, որք իրենց աւետարանական կարգը, անձնութեան ուխտը կը դրժեն և կը մոռնան իրենց յանձնուած հօտին պաշտպանութիւնը, կը մոռնան այն նուիրական երկիր որ հայրենի սրբոց ժառանգներով լի, հայ նահատակներու յաղթանակաց դրօշներով պանծացած, քրիստոնէական Ս. խաչին համար թափուած արեամբ ներկուած է որ, աւա՛ղ, այսօր մահմէտականներու ոտից կոխան եղած է:

Եւ ո՛վ կարէ հանդուրժել արդեօք թրքաց անտանելի բռնակալութեան, անշուշտ անտարբերն, անդգայն, շահախնդիրն, պատիւ և փառք ակնկալողն, նաեւ չափազանց խոհեմ: Ազգին սպառնացող վտանգին առջեւ, եղբա՛ւրք իմ քահանայք, խոհեմութիւնը ամենամեծ վատութիւնն է և թրքաց դուռը արդարութիւն վերնտըռելը՝ աններելի ժամավաճառութիւն:

Ուրեմն ի՞նչ ընեմք. — Առանց ժամանակ կորուստներոյ պարտ է դարձան հօգալ. Ե դարու սուրբ եկեղեցականներն մեզ օրինակ առնենք մեր հետեւելիք ճանքան ցոյց տուաւ արդէն երջանկայիշատակ Ներսէս պատրիարքը:

Արդի պատրիարքնիս ալ գէշ սրտով մարդ չէ թէեւ, բայց ինչ որ կը յուսար ազգն իրմէ, չկրցաւ ստանալ որովհետեւ պատրիարքը Խոռոխոռունոյ սիրտն չունի, թէպէտ Խորէն անունն կը կրէ:

Բայց ի՞նչ ընեմք, եղբա՛ւրք, Պատրիարքն առանց մեղի, մինակ մնացած ի՞նչ կրնայ ընել. մի՛ մեղադրէք զինք բողոքովին, նա երկու ձեռք ունի, բայց մենք պաշտօնեայքս որ նորա բողոքով կը գտնուինք, հազարաւոր ձեռքեր ունիմք. թէպէտ պէտք է պատկառիմք Անկէ, բայց չհետեւիմք նորա իբր թէ խոհեմական գաղափարներուն, այլ ամենուրեք հայրենասիրական ոգի արծարծելու համար քարոզներ խօսիմք, խաչը ծոցերնիս պահելով՝ հրաւէր կարդամք թուր, հրացան դնելու, փոխանակ ապաշխարեցիքի՝ զարկէ՛քն քարոզենք որպէս զի Աւետարանին խօսքը քարոզելու հաւանութիւն տայ թրքաց խա-

լիֆան, բարերար կարծեցեալ անար-
գար տէր Սուլթանը: Հայ Տէրութեան
պալատէն ապրիլ իւր եկեղեցին պայ-
ծաւ շինեցաւ համար, որ մի միայն ժո-
ղովրդեան և ազգին աղատագրմանէն
կախում ունէր: Ո՛վ իմ պաշտօնակից-
ներս, չի տա՛նք սրբութիւնը շանց և
մարդարիտներն խողերու ոտնակոխ
չընենք: մեր հաւատ, մեր կրօն, մեր
եկեղեցի անարգանաց չենթարկեմք,
մեր հօտին և մեր դստերը և հար-
սունք օտարի բռնութեան անպակ
չի զոհեմք, Հայաստանն ու մեզ ա-
ւանդուած հայ եկեղեցին աղատելը
միակ նպատակ ընտրեմք, չի թողա-
րեմք որ առաջնորդ կոխողութիւն մեր
իրաւունքներ, չի վախճամք բնաւ
վտանգէ, նախնեան և թօխմանեան
Հօրը թիւը աւելցունեմք, մեռնիմք
որպէս զի կենդանանամք ըստ Աւե-
տարանի բանին թէ «Ամէն ամէն ասեմ,
եղթէ ոչ հատ ցորենոյ անկեալ յերկիր
մեռանիցի, ինքն միայն կայ: ապա
եղթէ մեռանիցի, բազում արդիւնս
առնէ»: Ո՛ր Պատ. եղբարք իմ, կրկին
կրօն, չի վախճամք սպառնալիքներէ
և խմբովին շարժիմք, զի ընդհանուր
եկեղեցական պաշտօնէութիւն մը պատ-
ժելը դիւրին չէ, զի մեր պաշտօնի
պատկառանքն մեծ է և ազգեցիկ,
երբ օծեալ դասու պատիւն եւս յան-
դգնաբար բռնաբարեն, այն ատեն
պիտի տեսնուի որ իւրաքանչիւր Հայ,
ծեր, տղայ, դուստր և հարս, պա-
տանի ու երիտասարդ, անմիջապէս
պիտի հաւաքուին ու պիտի դիմեն մեզ
պաշտպանելու, մեր օրինակէն քաջա-
լերուած: Օ՛ն ուրեմն, ճանչնանք մեր
պարտականութիւն:

Քանանայ Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ
ՍՐԱՅՐ

ՆԱՄՈՒԹԻՒՆԻՆ

Կ. Պոլիս, 9/24 յունիս 1890

Ազգային մեծանուն բարերար բա-
րեկիտակ Սանասարեանցի մարմինն
Պաթում տանող շոգենաւն երկու օր
առաջ մայրաքաղաքս հասաւ: Կրօն,
ժողովը որոշած էր և Պատրիարք Սրբ-
բազանն ալ հրաւէր ուղղած էր եկե-
ղեցականաց որպէս զի այսօր, շաբաթ
(24 յունիսին), շոգենաւ երթալով հո-
գեհանգիտեան պաշտօն կատարեն
մեծանուն հանգուցելոյն համար:

Եկեղեցականներէն ներկայ դըտ-
նուցան Գեր. Սիմոն Մէֆէրեան և
Գարեգին Սրուանձտեանց Սրբազանք,
Պատր. Փոխանորդ Ներսէս և Արթ-
թակոր Աշոտ վարդապետներն օրաէս
և Տ. Յովհաննէս Մկրեան Հայրն. աշ-
խարհական ներկայից մէջ գլխաւորա-
բար կընձարուէին Ազնուաշուք Տեառք
Սարգիս և Պատրիկ Կրկնակներն:

Հարկերի մօտ անձինք ալ, ժողին
վրայ, նաւակաց մէջ, գլխաւորաց կը
մասնակցէին հոգեհանգիտեան պաշ-
տօնին զի Պատրիարքարանի բարա-
պաններէն մին կա, զի էր սոցա մուտքն
ի շոգենաւ: Ըստ մօզ անտեղի էր մի
այդպիսի արդեւք, թէեւ այդ հը-
րամանը տրուած լինի Չօպանեան
Միհրան էֆէնտիէն որ կը պարծի թէ

ամիրայից սերունդէն է և կամ թէ
նոյն իսկ Ս. Պատրիարքէն ըլլած լինի:
ինչպէս կըսէր Չօպանեան էֆէնտին:
Բարեբաղդապէս Չօպանեան ուշ մը-
նայած էր զի իւր շոգենաւ գալէն
առաջ 8-10 անձինք մտած էին և
ցաւակցութիւն յայտնած էին առ Պր.
Գեորգ Գրիգորեանց, որ սիրով ըն-
դունած էր զիրենք և շնորհակալ եղած:

Ի զուր նաւակաց մէջ եղող անձինք
կաղաչէին շոգենաւ գալ և «Ինչ ի-
րաւամբ մեք դուրս կը մնամք» կը
ձայնէին: Ի զուր շոգենաւին մէջ ե-
ղողները կը յորդորէին Չօպանեան
թողարարելու: Կանգիտանամք թէ ար-
Չօպանեան տնօրինութիւն յիշաւի՞
Պատրիարքէն ըլլած էր. բայց մեր
կարծիքով, որչափ շատ բազմութիւն
լինէր հանգուցելոյն դադարին քով,
այնչափ աւելի պատկառելի կը լինէր
հանգեալ և լաւ տպաւորութիւն կը
թողուր օտար հանդիսականներու վրայ:

Մի երիտասարդ ճառ պատրաս-
տած էր խօսելու համար պաշտօնի
արարողութենէն վերջ. բայց լաւագոյն
համարեց լռել երբ տեսաւ որ երկու հայ
լրտեսներ եկած են շոգենաւ դիտելու
թէ որո՞նք կային ննջեցելոյն քով և
թէ ինչ կը լինէր կամ կը խօսուէր:
Թող ընթերցողները չզարմանան որ
մինչեւ անգամ այսպիսի հոգեհան-
գիտեան պարագայի մէջ ալ, մինչեւ
իսկ շոգենաւը, երկու լրտես զրկուած
են: Այժմ Տաճկաստանի մէջ լրտեսու-
թիւնը մեծ արհեստ է. ամեն դատար-
կապիտան անձինք կարճանագրուին լր-
տես, մինակ Հայերը լրտեսելու հա-
մար. Կ. Պոլսոյ մէջ կան թուով 600-
650 լրտեսներ. սոքա ամենն ալ ամ-
սական կառնուն և կանխիկ. խեղճ
Յակոբ փաշա թող մաքառի երկրին
դրամական վիճակը դարմանելու:

Հոգեհանգիտեան պաշտօնը կա-
տարուելէ յետոյ հանգիսականք, որք
ի ծովու և ի ցամաքի, մեկնեցան:

Չմոռնամք ըսելու որ Գալֆայեան
Ռերանոցի սանուհեաց կողմէ մի պսակ
նստիւրուած լինելով, տեսուչ մայրա-
պետը անձամբ բերաւ և դադարին
վրայ դրաւ. գրուած էր «Գալֆայեան
սանուհիք առ մեծանուն բարերար
Մկրտիչ Սանասարեան»: Ուրիշներէ ալ
պատկէներ զրկուած կային: Կրօն, ժո-
ղովոյ Սրբազան Ատենապետն Տ. Խորէն
Արքեպիսկոպոս Նարպէյ կուղեկցին ին-
չեցելոյն մինչ ի թիֆլիզ:

Յիշատակն բարերար Սանասար-
եանցի օրհնութեամբ եղիցի:

Վ. Տ.

ՍՈՒՄՈՍ

Եւ Միքայել Արքիմ. վանաբ
Խաչիսայի Նայիբի ձեռքով պատահածը

Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառը դաշ-
տային է ու չորս կողմէն ահագին լեռ-
նաշղթայներով պատած. կարծես բնու-
թիւնը գլխաւորեալ պարիսպ է քաջած
այդ փոքրիկ դաշտի համար: Գիւղերը
տարածված են թէ՛ դաշտի երեսին վրայ
և թէ՛ լեռնաշղթայներու լանջերում:
Գաղտնայիները ջրաբեր են, որոց ջուրը
Սօմայի գաւառական լեռներու «Նեհեր»
գետիցն է գալիս ու կազմում է մի ա-
հագին գետ, որուն տեղացիք Զօլայ են

կոչում: Այդ ջրի շնորհիւ դաշտայիները
ունին հիանալի այգիներ, պարտէզներ,
առուոյտներ, անտառներ և ծառուղիներ:
բայց լեռնայիները գրկուած են դորան-
ցից: Բնակիչները բաղկանում են Պարսիկ
-թաթարներէ, Հայերէ, Ասորիներէ և
Հրեայներէ, որոնք զբաղւում են զանա-
զան աշխատանքներով, հողագործու-
թեամբ, անասնապահութեամբ, առեւ-
տրականութեամբ և արհեստներով (հիւս-
նութիւն, դարբնութիւն, կոշակարու-
թիւն, ներկարարութիւն, շիւանութիւն*,
չիթագործութիւն** և կտաւագործու-
թիւն...): Պարսիկ բնակիչների թիւն է
6000, Հայեր 1200, Ասորիք 600 և Հըր-
եայք 100:

Գաւառն ունի երկու աւաններ, Տիւ-
ման և Քօհնաշահար: Վերջինի մէջ հինգ-
շաբթի և ուրբաթ օրերը տօնավաճառ է
լինում, իսկ առաջինի մէջ մի միայն շա-
բաթ և կիրակի օրեր: Տօնավաճառնե-
րում հաւաքվում են ամեն ազգէ մարդիկ
և դնում են վաճառ իրենց զանազան տե-
սակ ապրանքները որ են ընտանի կեն-
դաններ, հացբոլորներ, նպարավաճառի
ապրանքներ, հիւանալի գորգեր, կա-
պերտներ, մանիֆակթուրայ և այլն. բայց
քրիստոնեայք իրաւունք չունին ձեռք
տալ Պարսիկներու թաց ապրանքներուն
և ոչ էլ սրանք թաց ապրանքներ գնում
են քրիստոնեայեցից, որովհետեւ դեռ
շատեր կան Պարսիկների մէջ որ խոտելի
են համարում մեզ:

Սալմաստում 52 գիւղեր կան. այն
գիւղը որ կը պատկանի Տէրութեան, Խա-
լիսայ է կոչվում. իսկ մնացեալները Ա-
ղալին: Յիշեալ գիւղերու 18ը քրիստոնե-
այեցի կը բնակին որոց 13ը Պարսիկներու
հետ խառն են, իսկ 5ը գուր հայաբնակ
են. այդ հինգ գիւղեր են Հաֆթուան,
Փայաղուկ, Մալհամ, Սառնայ և Ղալա-
սար:

Օգոստոսիս Նասրէտին Շահը «Խա-
լիսայ» գիւղերը իջարայ է տալիս այս ու
այն Խանին, այս ու այն Սերթիբին, ինչ-
պէս Ատրպատական նահանգինը տուած
է Միրզա Հասան Խան Հաճի Վէզիրովին
որ ինքը մշտապէս նստում է Գալֆէթ և
իր որդին Միրզա Մահմուտ Խանը Խոյ,
որովհետեւ Խոյում էլ գտնվում են բա-
ւական թուով Խալիսայի գիւղեր: Միրզա
Մահմուտ Խանը Սալմաստում Խալիսայ
գիւղերու բնակիչներուն դատերը պաշտ-
պանելու և տէրութեան հարկերը ստա-
նալու համար, ո՛րեւէ մի նայիբ ուղար-
կում է Սալմաստ: Պատահում է երբեմն
որ այդ նայիբներ փոխանակ հպատակաց
վիճակը բարոյեցելու, սկսում են իրանց
կամքի համեմատ կեղեքել խեղճ քրիս-
տոնեայեցիներն, մեծ մեծ տուգանքներով,
տըփոցներով և բանտարկութեամբ, լիկե-
լով և շարժարելով այն կանանց որոց ա-
մուսիները գտնվում են օտար աշխարհ-
հում: որովհետեւ նայիբն էլ իջարայ է
վերականգն Միրզա Մահմուտին 1000 թու-
մանով, եթէ խեղճ չունենայ, նա կու-
ղենայ որ այդ փողերը վճարէ հպատա-
կաց մերկ մարմինէն: Նախորդ նայիբ
Միրզա Ալի Խանը, Միրզա Հասան Խանի
քրոջ որդին, այն ատուրճան նեղացնում
էր Խոսրովայ Ասորոց գիւղի կանանց և
հարսներուն որ Ասորիք բողբոջներն և
որովհետեւ այդ Ասորիք կրօնքով բարա-
դաւան են և իրենց եկեղեցին կը կանա-
վարիլ Փրանսայի եկեղեցականներէ, ու-
րանք բողբոջներն Փրանսական հիւպատո-
սին Գալֆէթ և այսպիսով հեռացուցին
նրան Սալմաստէն. նրա յաջորդ եկաւ
Միրզա Արդիւլ Վահաբը:

Այն գիւղերը որոնք Խալիսայ չեն,
Տիւման նստող Խանը վարում է նրանց

*) Կտաւ կարմիր ներկով:

**) Ամբրիկեան կտաւը հին ոճով կա-
պոյտ գոյներով տպուած:

պատահած դատերը: Անցած ապրիլ ամ-
սի 14ին, շաբաթ օր առաւօտ, Միրզա
Արդիւլ Վահաբ շուտով գնում է 4 մար-
թիին հրացաններով գինուած ոստիկան-
ներով, ուղղակի Խոսրովայ Ասորոց գիւղ,
ուր 500ից աւելի բնակիչներ կան և պատ-
կանում են Խալիսայութեան: Ոստիկան-
ներէն երկուսը, Մահմուտ Հասան և իւր
եղբայր Հալիմը, արդէն յայտնի անձեր են,
մի քանի տարի յառաջ Աւարայրի դաշ-
տում իրանց արած ասպատակութիւննե-
րով: Նայիբին ինչ նպատակով Խոսրովայ
գալը տեղացւոց ոչ մէկին յայտնի չէ լի-
նում. նա իջնում է գիւղում մի առան-
ձին տեղ և Մահմուտ Հասան ոստիկա-
նին ուղարկում է մի քաջ զինավարժ ե-
րիտասարդ Ասորի մօտ, որը անուան-
վում էր Ջիհանկիր Եուխաննա: Նայիբը և
Ջիհանկիրը մէկ մէկու հետ սաստիկ թըշ-
նամի էին, որովհետեւ վերջինս Նայիբի
ապօրինի պահանջներուն ընդդիմանում
էր շատ անգամ և չէր էլ վախենում նը-
րանից իւր գէնքի ուժով. ուստի Նայի-
բը հարկաւոր էր համարում վրէժ լուծել
նրանից: Մահմուտ Հասանը շտապով հաս-
նում է Ջիհանկիրի տուն. դեռ երիտա-
սարդը իւր ամուսնու հետ այդ միջոցին
քնած է լինում մի առանձին սենեկում
որ բարձր է դեռնից 25 ոտնաչափ: Նա
անսովորաբար բակի միջում կանգնած
կսկսի տեղալ անուր հայհոյութիւններ
ասելով. «Քի՛մ վար պուրտայ, հարձա-
տըր Ջիհանկիր քէօփէք օղլը: Նայիբ իս-
տէր»: Ջիհանկիր մէկէն վեր է կենում,
հագնում է հանդերձները և Խոսր քար-
դանկալում մի փամփուշտ զետեղելով
դիմում է դէպի սենեակի պատուհանը.
«Շատ մի՛ բղաւեր, գոռում է նա. դնա՛
նայիբին ասէ ինձ հետ գործ չունենայ,
վերջը ինքը գիտէ»: Մահմուտ Հասան
այդտեղ երկիւղ է կրում միայնակ բռնա-
նալու, որովհետեւ նա իրազեկ էր Ջի-
հանկիրի քաջութիւններուն. ուստի յետ
դառնում է որ Նայիբի և միւս ոստիկա-
նաց միջոցով յաջողի բռնել Ջիհանկիրին:
Ջիհանկիր իր այդ գիմադրութեան հե-
տեանքը և ապագայ փորձանքները աշ-
քի առաջ բերելով՝ ասում է իւր կնոջ.
Հեռացի՛ր երախայի հետ սենեկէն, գու-
ցէ ձեզ էլ մի վտանգ պատահի: Այնը
մերժում է. Նա վճռում է կամ մեռնել
միատեղ կամ մնալ միատեղ. բայց Ջի-
հանկիր այնքան խնդրում է որ վերջա-
պէս քաջ կինը զիջանում է: Մի քանի
րոպէից յետոյ Նայիբը իւր չորս զինեալ
ոստիկաններով բակի դռնից ներս է մըտ-
նում և սկսում են կրօնքի և այլն հայհո-
յելով ասել. «Ձե՛ք էլ լիցէ, է՛ն աշարայ»: Ջի-
հանկիր իւր կնոջ շտապեցնում է դուրս
գնալ. խեղճ կինը օրօրոցը աջ ձեռքից
քարշ արած, դուրս է գալիս սենեկից
և սանդուխի մի քանի տատիճանները շա-
րունակելէն յետոյ ասում է. Նայիբ,
կարծեմ ինձ հետ գործ չունիք: Նայիբի
կողմէն լսվում է թէ «Գուր աղաւ էք»: Այնը
դուրս է գալիս բակի դռնէն մի ու-
րիշ հարեւանի տուն ու անհամբեր սպա-
սում է իւր դժբաղդ ամուսնու թանկա-
գին կեանքի վտանգուելու համարին:
Եւ ահա՛ այդ միջոցին Նայիբը հրամա-
յում է Մահմուտ Հասանին թէ «Գնա՛՛ք քաջ
բեր տինիսը կեանքուհին»: Մահմուտ Հա-
սան արագութեամբ ցատկում է դէ-
պի սենեակի սանդուխները մարթիին
հրացանը ձեռքին որ բարձրանայ սենեա-
կը. բայց Ջիհանկիր վտառահար մի գըն-
տակ ձգում է ուղղակի Մահմուտ Հասանի
աջ աչքին, զլուրում է նրան ցած, որ մի
ակնթարթում փչում է չունչը: Ջիհանկիր
կրկին շտապում է մի ուրիշ փամփուշտ
զետեղել հրացանում. բայց իրան դժբաղ-
դութեամբ այս անգամ նախորդ գնտա-
կի զնդակակալը վրում է հրացանում
ու դուրս չի գալիս: Երբ ներքեւից նը-
կատվում է այդ, շտապով թափվում են
սենեակը և սկսում են սպաննել անյիւհեր

Ջիհանկիր
գնտակ
ըր հանո
մինչի ծ
նանձին
կորստե
ինչպէս
Այս
դիպի
տուն
րան և
ինչպէս
հանկիր
սպանն
րիժու
րած էր
որ Դա
հանին
թաղե
Աղան
ապօրն
րացն
րաց,
զարկեց
տոտար
և դիա
կում:
Սալմ
Ի
Խա
ցած
հետե
Աս
առաջ
երեսն
վարչ
անդա
կըհը
պարտ
կերու
տեղ
որով
չողե
զուկ
բնէ
գործ
կատ
ցութ
ունե
բոր
տխո
հակ
րու
նոք
կել
ճոցն
իրեն
յետ
զատ
երբ
պա
հար
եւս
ալ
կը
դէն
րապ
ոտ
կար
ձեռ
ժու
մէջ
սկս
սար

Ջիհանկիրին : Վեց հարուածեանի ինն
գնաակ խփում են կրծքին , երկու աչքե-
րը հանում , դէմքը մի թրով լիցնում են
մինչի ծնօտը , մատները առանձին-ա-
ռանձին յօշոտում են , ծնկերը և ազդը
կտրատելով բաժանում են մարմնից ,
ինչպէս և այլ մի քանի անգամները . . .

Այս սոսկալի դէպքը տեղական գաղ-
ղիացի բազմաթիւ հեռագրով իմաց
տուին նախ՝ Օգոստոսի 17-ին Թէհ-
րան և ապա Թաքաթառանգին Դավրէժ ,
ինչպէս և գաղղիական հիւպատոսին : Ջի-
հանկիրի դիակը աղոտուած մնում է
սպաննուած սենեկում , որովհետեւ Դավ-
րէժու գաղղիական հիւպատոսը հեռագ-
րած էր Սալմաստ չթագեւ նրան , մինչեւ
որ Դավրէժու դիպրոտներ Սալմաստ
հասնին , և սրանց քննութիւնից յետոյ
թագեւ : Տիւմանի միւշտէյի Զաճի Սատը
Աղան Շէրիի օրէնքով դիակը գնեց և
ապօրինի սպանման տեղեկագիրը վաւե-
րացնելով յանձնեց կաթօլիկ բազմաթիւ
բաց , որոնք սուրհանդակի ձեռքով ու-
ղարկեցին Դավրէժ գաղղիական հիւպա-
տոսարանը : Գործը դեռ վերջացած չէ
և դիակը յօշոտուած մնում է դեռ սենե-
կում :

Սալմաստ

ԽՈՒՐՇԻՏ

ՀԱՐՍՍԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ի ԹԻՒՐԲԱՀԱՅԱՍՏԱՆ

Խարբերդի Մօրէնիկի գիւղէն ան-
ցած մի ճանրորդ կը հաղորդէ մեզ
հետեւեալն .

Ասկէ երկու քուկէս տարիի չափ
առաջ ի Բալու Յովհաննէս էֆ. անուն
երեսնամեայ երիտասարդն , որ տեղւոյն
Վարչական Ժողովին (Մէճլիսի Իտարէ)
անդամ էր , մի քանի Թիւրքերի կողմէ
կը հրաւիրուի քաղաքին շուրջ գտնուող
պարտէզներին մէջ տրուած մի հաց-
կերութի , որուն ներկայ էր նաեւ
տեղւոյն ոստիկանաց հարիւրապետն ,
որով հրաւիրեալը կսկսին գլուխին
շողիացնել բազուի նուիրական հե-
ղուկովն : Յովհաննէս էֆէնտի որ ի
բնէ հակակիր էր ոգելից ըմպելեաց
գործածութեան , և մանաւանդ ի նը-
կատի առնելով ի մասնաւորի արբե-
ցութեանց ատեն Թիւրքաց առ Հայո
ունեցած ատելութեան բացարձակ
բորբոքումն և յաճախ տեղի ունեցած
ախտի հետեւանքներն , կ'ըզուշանայ
հակառակ կոչնականաց ստիպումնե-
րուն անոնց օրինակին հետեւելէ : Իսկ
նորա ընդերկար գաւաթներ գաւաթ-
կելէ վերջ , գիշերի ժամն հինգին մի-
ջիցներն սեղան կը նստին . քիչ մ'ալ
իրենց ստամոքսն լեցնելու համար և
յետոյ սովորական սուրճն խմելով դատ
զատ կսկսին հետզհետէ կծիկն դնել :
Երբ Յովհաննէս էֆէնտի եւս կը
պատրաստուի մեկնել , ոստիկանաց
հարիւրապետն կը խնդրէ որ մի քիչ
եւս սպասէ և միտին մեկնին . նա
ալ կը համակերտի : Եւ ահա այն ինչ
կը մեկնին բոլոր կոչնականք , որ ար-
դէն նպատակաւոր էր , յիշեալ հարիւ-
րապետն իրեն հետ գտնուող երկու
ոստիկաններու հետ կը յարձակին յան-

հարիւրապետին ոստիկաններէն մին
մասնաւորապէս հետն բերած մի սուր
դանակով կը ձեռնարկէ կենդանուն
խեղճ երիտասարդին մօրթն քերթել
և զատել իւր մարմնէն , անկարելի
գանուելով անոր սրտածակի ճիւղերուն ,
որուն ընդերկար չկարենալով տոկալ
հոգին կաւանդէ , մինչդեռ իր դը-
ժոխմբեր գահիճներ գոհ չլինելով
անոր մահէն , իրենց վայրագութիւնն
այն աստիճան ծայրայեղութեան կը
տանին որ եղկելոյն մինչ ձեռաց և
ուրի մատերու եղունգներն իսկ մի
առ մի մօրթին հետ մէկտեղ կանջա-
տեն մարմնէն ու այնպէս լլնցնելով
իրենց հրէշային գործողութիւնն՝ դի-
շերայն կը մեկնին , թողով անդ նա-
հատակ երիտասարդն կտտամահ եղած :

Հետեւեալ օրն եղելութիւնն կի-
մացուի և դժբաղդ Յովհաննէսի նո-
րատի ամուսինն ու որդիքն և բարե-
կամք անպատմելի սգով կը համակին
որ դիւրին է երեւակայել . այրիաց-
եալ կինն ողբալով այս ահաւելի մահն ,
իւր դեռահաս զաւակներն առած կը
դիմէ Խոզատի և Խարբերդի կուսա-
կալութեանց , խնդրելով իւր երկան
արեան վրէժն . նաեւ այս մասին Ա.
մենաբարեբար Սուլթանի և իւր ար-
դարասէր նախարարաց ղեկութիւնն
ալ կը հայցէ հեռագիրներով . բայց ի
զուր , որովհետեւ արդէն յայտնի է թէ
թիւրքական յոռի վարչութիւնն ան-
տարբեր է այդպիսի եղեռնագործաց
ըստ օրինի պատիժ տնօրինել , մանա-
ւանդ երբ դատապարտեալն Մու-
համմետի պաշտպաններէն լինի . . . Ինչ
հոգն է կառավարութեան թէ անդին
մի հայ երիտասարդ չարաչար մահ-
ուան դատապարտուած է կամ իւր
ամուսինն ու որդիքը վրէժ և արգա-
րութիւն կը պահանջեն :

Ի Խարբերդ ունեցած խիստ կարճ
բնակութեանս միջոցին հազիւ կըցայ
այս հարեւանցի տեղեկութիւնն ստա-
նալ զոր կը փութամ ձեզ հաղորդել ,
խնդրելով որ հաճիք զայն հրատա-
րակել հայրենանուէր Արմենիայի մէջ :
Մուշայ ըսել թէ նահատակն Յով-
հաննէս Բալուի մէջ միակ ուսեալ աղ-
դեցիկ Հայն լինելով , ամեն ատեն և ա-
մեն պարագայի մէջ պաշտպան կանգ-
նած է աղբին և աղբայնոց իրաւանց և
որով թշնամիքն ուղած են զինք ան-
հետացնել մէջտեղէն , որպէս զի խեղճ
ու անտէր Հայերն ընկճին իրենց հա-
րատահարութեանց ներքեւ :

Աւագակոբիսնը Թիւրքիայի մէջ

Կ. Պօլսէն յունիս 24ին այստեղի
լրագիրներին եկած հետեւեալ հեռա-
գիրը կը յայտնէ որ աւագակոբի Թիւր-
քիայի նոյն իսկ մայրաքաղաքին մօտա-
կայները կը յանդգնին անվախ կերպով
գործել իրենց շահատակութիւններ :

«Շաբաթ օր աւագակոբի գերի
բռնած են Մահմետ ճէլալէտօնի փա-
շայի որդին Մէհմետ պէյը , Անգլիա-
նուպօլի գծին վրայ Չալթալայի մէջ :
19,000 օսմ. ոսկի (437,000 Ֆրանք)
փրկանք կը պահանջեն իրենց ձերբա-
կալած պէյը արձակելու համար : Զօր-

քեր զրկուած են աւագակոբի ետեւէն :
«Այս գիշեր երկու թուրք ջրհան-
կիրներ փորձեցին սպաննել Վիթալիս
փաշան որ մի Պրանսացի է : Կը կար-
ծուի որ այդ մարդեր գործիք եղած
էին ուրիշների վրէժխնդրութեանը»

ՏԵՂԱԿԱՆ

Հարիւրմասնեայ ջերմաչափը երէկ
բաց օդի մէջ ցոյց կուտար առաւօտ-
եան ժամ 7ին 17 1/2 աստիճան , կէսօ-
րին 24 , կէսօրէն յետոյ ժամ 2ին
25 , ժամ 6ին 22 1/2 աստիճան : Օդի
ճանրաչափին ցոյց տուած բարձրու-
թեան աստիճանն է 764 հազարորդա-
մեթր :

—Քաղաքապետութիւնը որոշեր է որ
այս տարի յուլիս 14ին Աղբային տօնը
տօնելու համար սովորականին պէս չըբղ
լուսավառութիւններ և հանդէսներ
չկատարուին : Petit Marseillais կը գրէ
թէ խնայողութեան պատճառով տըր-
ուած կը լինի այդ որոշում , բաւական
համարելով 200,000 Ֆրանքի չափ
ծախքը որ նախագահ Պր. Բարնոյին
2 ամսի չափ յառաջ այստեղ եկած
ժամանակ քաղաքն արած է հանդէս-
ների և հանրային զուարճութիւնների
համար :

ՔՕԼԵՐՈ

Սպանիան եկած լուրերին նայե-
լով , քօլէրաի դէպքերն թէեւ կը
շարունակուին , բայց շատ երկիւղալի
չէ :

—Իտալիան եկած լուրերին նա-
յելով , թէեւ կառավարութիւնը կու-
ղէ ծածկել , բայց հաստատուած է որ
նախօրի և ուրիշ մի քանի քաղաք-
ների մէջ ալ քօլէրա կայ : Ժանտա-
տենդը (Թիֆո) կը շարունակէ բաղ-
մաթիւ զոհեր անել Միլան քաղաքին
մէջ ուր կարողութիւն ունեցողները
քաղաքը կը թողուն կը հեռանան :

—Լոնտոնէն յունիս 26ին կը հեռա-
գրեն որ Լորտերի Խորհրդարանին մէջ
Լորտ ձէրդի յայտարարեց թէ կառա-
վարութիւնը մտադիր չէ քառասոր-
դի (քարանթինա) ենթարկել Սպա-
նիան երկրներն , այլ միայն զուշա-
կան միջոցներ պիտի գործադրէ ինչ-
պէս արաւ 1883ին երբ քօլէրան ե-
րեւան ելաւ հարաւային եւրոպայի մէջ :
Երբ շոգէնաւներ մօտենան անգլիական
նաւահանգիստներն , մաքսատուէն
տեղեկութիւն պիտի ստանան շոգէ-
նաւին մէջ գտնուողների առողջական
վիճակին վրայ և եթէ հիւանդութեան
կասկածելի դէպքեր պատահած կան ,
պիտի հրամայեն գործադրել զգուշու-
թեան և ձխելով օդը մաքրելու (de-
sinfection) համար կարգադրութիւն-
ները :

ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Պրանսական լրագիրներին մէջ կը
կարդանք հետեւեալ հեռագիրներն .

Ալեքսանդրիա , 26 յունիս . Կըսուի
թէ վաճառականները շատ վրդովուած

են որ Թիւրքիայի և Անգլիայի մէջ բա-
նակցութիւններ կը լինին անգլիական
զօրքերին եգիպտոսէ քաջուելուն հա-
մար : Կը վախնան թէ եգիպտոս նորէն
խառնափնդոր մի դրութեան մէջ կի-
նայ եթէ Անգլիացիները երթան :

—Լոնտոն , 26 յունիս . «Տէյլի Նիւս»
կը գրէ թէ Ալմանիայի Վիլհէլմ կայսրը
և նախարարապետ Պր. Բարնոյի քա-
ղաքական մի կարեւոր խնդրի վրայ
խորհուրդ հարցուցեր են Իշխան Պիւ-
մարքին և թէ նախկին նախարարա-
պետ Պիւմարքը համաձայնուեր է :

—Հոլլանդ , 26 յունիս . Նախարարա-
պետ Պր. Բրիսթի հաստատեց ձախա-
կողմեան մի խումբ երեսփոխանների
առջեւ թէ երբեակ զաշնակցութիւնը
վերանորոգուած է : Այդ վերանորոգ-
ման իրրեւ պատճառ ցոյց տուաւ եւ-
րոպայի այժմեան անորոշ դրութիւնը ,
Թուրքիայի խնդրը , Պրանսայի վստա-
կար ցանկութիւնը և ընդհանուր ըս-
պառագիւնութիւնը :

—Վիէննա , 26 յունիս . Կը խօսուի
թէ մի մեծ միջադէպ պատահած է
Պէլկրատի (Սերպիա) մէջ : Ալեքսանդր
մանուկ թագաւորին Խնամակալները
հրաւիրած են թագաւորահայր Մի-
լանին որ հեռանայ երկրէն եթէ ոչ
զինք պիտի ձերբակալեն : Միլան պա-
տասխանած կը լինի թէ չպիտի հե-
ռանայ Պէլկրատէն և թէ բռնի ուժին
դէմ բռնի ուժով պիտի պատասխանէ :

—Լա Հէյ (Հոլանտա) , յունիս 26 .
Ալինցիները յունիս 24ին Հոլանտացի-
ներին դէմ մի թեթիւ դիմադրութե-
նէ յետոյ ստիպուեցան թողուլ հե-
ռանալ իրենց բռնած երեք գիւրքերէն :
Ալինցիներէն մի քանի հոգի մեռած
կայ . իսկ Հոլանտացիներէն մէկ մե-
ռած միայն և 3 վիրաւորուած :

—Քրիստիանիա (Նորվեգիա) , 26
յունիս . Քաղաքային և զինուորական
իշխանութիւնները մի շատ դժար կա-
ցութեան մէջ կը գտնուին : Ալմանիայի
Վիլհէլմ կայսրը այստեղ պիտի գայ
յուլիս 1ին կէսօրէն յետոյ . իսկ ոս-
տիկանութեան բոլոր ծառայողները
յայտարարեցին թէ Վիլհէլմ կայսրի
գալէն 2 ժամ յառաջ գործադու պի-
տի անեն եթէ իրենց թոշակները ա-
ւելցունելու համար իրենց արած պա-
հանջը չգործադրուի : Ուրիշ կողմէ մի
գծուարութիւն ալ . Վիլհէլմ կայսրին
առջեւ մի զօրահանդէս ներկայացու-
նելու համար հաւաքուած զօրքերին
մէջ կեղծմաշկի փոխադրական հիւան-
դութիւնը երեւան ելաւ , այնպէս որ
ստիպուեցան զօրքերը ցրուել , հի-
ւանդութիւնը չտարածուելու համար :

—Հոլլանդ , 26 յունիս . Հոլլանդի քա-
ղաքապետական ժողովը ամբողջովին
հրաժարական տուաւ բողոքելով կա-
ռավարութեան դէմ թէ փոխանակ
քաղաքին օգնելու որ իր շինութիւն-
ների ծրագիրը գործադրէ , կառա-
վարութիւնը կուղէ որ քաղաքապե-
տական ժողովի իրաւունքներն ալ բոլո-
ւորաբար : Ժողովականներէն Պր. Մէ-
նօթի Վարիպալտի չուղեց հետեւի
իր պաշտօնակիցների , առարկելով թէ
այժմեան հանգամանքներին մէջ պաշ-
տօնի վրայ մնալը մի պարտականու-

Թիւն է : Հասարակութիւնը սուրբով
ընդունեց իր այդ յայտարարութիւն :
Շատեր խառնեցին ժողովականներին
յատկացած տեղը և մի ընդհանուր
իրարանցում, կռիւ սկսաւ : Զօրքեր
միջամտեցին կարգապահութիւնը վե-
րահաստատելու համար : Այդ խռո-
վութեան ժամանակ 3-4 մարդ թելե-
կերպով վերադարձան եւ : Երկու խմ-
բագիւններ, որոց մէկը կիսապաշտօնա-
կան և միւսը ընդդիմադիր լրագրի
խմբագիր էր, կալամարներն իրարի
դիմի նետած են : Մեծ յուզում կը
տիրէ այժմ Հոռով մէջ այս դէպքի
պատճառով :

Փախարաի (Խալիա) մէջ 3000 գոր-
ծաւորներ իրենց աշխատանքի ժամը
պակեցուցնելու և վարձը աւելցունե-
լու խնդրին պատճառով վէճեր ունե-
ցան գործարանատէրերին հետ և աղ-
մուկ հանելով փողոցները սկսան պու-
տիլ : Զօրքը միջամտելով հրաւիրեց որ
լուսն : Դիմադրեցին և կռիւ ծագե-
ցաւ : Կռուին մէջ 3 զինուորական և
4 սպայ վիրաւորուեցան : Կը հաւաս-
տեն մինչեւ անգամ թէ զինուորական
ներէ մին մեռեր է : Այնուհետեւ գոր-
ծաւորները գնացին կրակի տուին Սի-
վիլ Բիւլպ կոչուած ակմբի կեդրոնա-
տեղը : Իսկայն բազմաթիւ զօրքեր օդ-
նութեան զրկուեցան որոնք 30ի չափ
մարդ և կին ձերբակալեցին գործա-
ւորներէն : Կը վախճուի որ դարձեալ
անկարգութիւններ սկսին որովհետեւ
գործաւորները կը պահանջեն որ ձեր-
բակաւորածները արձակուին :

— Պետերբուրգէն Փարիզ ուղևա-
կան դեսպանատան եկած մի երկար
հեռագիր կը պատուիրէ ուղևական
գնացան Պր. Մօհրէնհայմին որ մաս-
նաւոր ուշադրութեամբ դիտէ թէ
Ֆրանսական կառավարութիւնը ինչ
ընթացք պիտի բռնէ Զանգիպարի
խնդրին նկատմամբ : Յայտնի է մեր
ընթերցողներին որ վերջերս Ալմանիաի
և Անգլիաի միջև եղած մի կարգադրու-
թեան համեմատ, Անգլիա Ալմանիային
տուաւ Հէլիկոպտեր կրկին և ինք փո-
խարէն ստացաւ Զանգիպարի Սուլթա-
նին երկիրները իւր հովանաւորութեան
տակ տանելու իրաւունքը, մինչդեռ
նախապէս Ֆրանսայի և Անգլիայի միջև
կարգադրուած մի դաշնագրի համե-
մատ, Ամերիկեան այդ ծովերների
վրայ ոչ մի փոխախառնութիւն չպիտի լի-
նէր առանց կանխաւ համաձայնութիւն
դրոյցունելու Ֆրանսայի և Անգլիայի
միջև : Ռուս կառավարութիւնը յիշ-
եալ հեռագրին մէջ պատուի-
րած է Փարիզի իւր դեսպանին որ ան-
միջապէս իրեն իմաց տայ թէ Ֆրան-
սական կառավարութիւնը ինչ տեսակ
պահանջներ անել մտադիր է այս խնդ-
րի նկատմամբ և թէ ինչ մտադիր է
տնել իր Անգլիա և Ալմանիա նշա-
նակութիւն չտան իր պահանջումների :

ՎԻՃԱԿԱՆԴՐԱԿԱՆ

Իտալացի նշանաւոր տնտեսագէտ
և վիճակագրագէտ Պր. Սէրպոնի հրա-
տարարած է Եւրոպայի Մեծ տէրու-
թիւնների եկամուտների մասին հե-
տեւեալ բաղադրական հաշիւներն :

Ալմանիան ունի ամենամեծ ելմե-
տացոյցն : Իր մուտքին և ելքին գու-
մարը 4 միլիարդ կանցնի : Ալմանիան
և Ռուսիան ետք կուգայ Ֆրանսան
որի թուանշանն է 3 միլիարդ 243 միլիոն :
Ամենէն աւելի շատ բաց ունեցող
երկիրն է Աւստրիա, մինչդեռ Անգ-
լիան բաց չունենալէ զատ՝ 18 միլիոնի
յաւելուած կունենայ : Անգլիան ետք
Ֆրանսան է միայն որ հասոյթի առա-
ւելութիւն կունենայ, այն ալ 600,000
Ֆրանք միայն : միւսներ ամենքն ալ
բաց կունենան :

Պր. Սէրպոնի իւրաքանչիւր տէրու-
թեան 1882-1887, հինգ տարիների
եկամացոյցները բաղադրելով կը գտնէ
որ Ալմանիա ամենէն աւելի շտուգեցեր
է ծախքին գումարը, 5 տարուան մէջ
մէկ միլիարդ աւելցունելով : Իսկ Ֆրան-
սա ընդհակառակն 300 միլիոն ֆրանք
պակեցուցեր է իր եկամուտից :

Նոյն հինգ տարուան մէջ անուղ-
ղակի տուրքին և ոգելիցների վրայ
գրուած հարկին գումարը ամենէն ա-
ւելի մեծ թիւ կազմեր է : Ռուսիայի
մէջ, 9 միլիարդ հասնելով : անկէ ետք
կուգայ Ֆրանսային 8 միլիարդ մօտ :
Ալմանիա միայն 3 1/2 միլիարդ հասոյթ
ունեցեր է այդ տուրքերի գանձու-
մէն, հինգ տարուան մէջ :

Ռուսիա նոյնչափ ժամանակամիջո-
ցին մէջ ամենէն աւելի պատերազմա-
կան ծախք ունեցեր է : 4 միլիարդ 800
միլիոնի կը հասնի իր այդ ճիւղ : անկէ
ետք կուգայ Ֆրանսա 4 միլիարդ 200
միլիոնով, յետոյ Ալմանիա 3 միլիարդով :

Հանրային կրթութեան ծախքին
մէջ Ֆրանսա գլխաւոր տեղը կը բռնէ
958 միլիոն գումարով : Իսկ Ալմանիա
անկէ ետք կուգայ, 60 միլիոն պա-
կաս ունենալով :

Պր. Սէրպոնի հաշուեր է նաեւ թէ
Իւրաքանչիւր երկրի բնակիչներին ան-
հատապէս ինչ բաժին կիյնայ պետա-
կան ծախքէն և գտեր է որ Ֆրանսայի
մէջ 82 ֆր. 32 սնթմ. : Ալմանիայի մէջ
57 ֆր. 06 սնթմ. : Անգլիայի մէջ 58
ֆր. 86 սնթմ. : Իսկ Իտալիայի մէջ 51
ֆր. 97 սնթմ. կիյնայ մարդ գլուխ :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

HISTOIRE D'ARMÉNIE

ILLUSTRÉE

Un livre réclamé et attendu depuis long-
temps, j'ose le dire, c'est l'histoire de l'Ar-
ménie, d'un peuple qui remonte à la plus
haute antiquité et que l'Europe ne connaît
pas, malgré toutes les publications de
quelques orientalistes spéciaux.
On trouve bien quelques brochures écri-
tes par des savants, qui ont eu à cœur de
fouiller dans les documents relatifs à ce
grand peuple d'Arménie; des journaux et
relations de voyages ont bien dit quelques
mots sur les Arméniens et leur pays, mais
une histoire proprement dite de l'Arménie
manquait encore. Rév. P. Jacques Dr Issa-
verdens, le savant Mekhithariste de Venise,
vient de combler cette lacune et de satis-
faire au désir non seulement des érudits et
des chercheurs, mais de tout le monde let-
tré, en écrivant cette histoire d'Arménie.

Pour que ce nouveau livre soit accueilli
avec plus d'empressement, il est illustré
de soixante-trois figures, hors texte, de
différents artistes célèbres. L'édition est du
format grand in-4°.

L'ouvrage entier, composé de 3 grands
volumes, se vend 100 francs aux bureaux
du journal l'Arménia, à Marseille. Franco
110 francs.

ARMENIA

AND

THE ARMENIANS

Being a sketch of its
Geography and Civil history
BY
R. DR. ISSAVERDENS
Member of the Armenian Institution
and Academy of St. Lazaro
at Venice.
SECOND EDITION.
1878

Is to be sold in the Armenia's office. Price
5 francs and 50 centimes (4 sh. 5 pen),
free of postage.

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է
ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն,
իրենց առջեւ նշանակուած գիներով
և փոստի ծախքը խմբագրատունէն
վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք
ղրկուի :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՅԻ ՄԸ (սպառած) :
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅԻ (սպառած) :
Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի
ազատութեան ցանկացող մի Հայի
մաղթանքներն և մտածումներն են
Սաղմոսի ոճով գրուած) : 40 սնթմ. :

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ
ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍԱՄ-
ԲԱՊԵՏԱՅ (Պուղար ազգին իր ազա-
տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ
դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ
հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն
է) : 1 ֆր. 50 սնթմ. :

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ . —
Հայաստանցիների թշուառութեան
գլխաւոր պատճառներէն մին եղող պան-
դէլիստութիւնը մեր ազգային նոր-
ընտիր վիպասանի գրչին նիւթ եղած
է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ անուն
վէպին մէջ : Իրական կեանքէ առ-
նուած այդ վէպ որ մաս առ մաս
կը հրատարակուէր Արմենիայի մէջ, ա-
ռանձին տետրակով ևս հրատարակ-
ուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ.
Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւթիւն-
ճիւղի մօտ, ինչպէս նաեւ Ար-
մենիայի խմբագրատունը) : 1 ֆր. 20 սնթմ. :

Զ. ԴԱՄԱՌ ԲԱԹԻՊԱ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ լետ այլուրեքն աւարտե-
լուն : (Մեծանուն Հայ բանաստեղծին
վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր
նոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բա-
նաստեղծութիւններ»ի հաւաքածոյին
մէջ չեն գտնուիր, առանձին տե-
տրակով հրատարակուած են) : Այս
տետրակէ որի շահը բարեգործական
մի նպատակի յատկացած է, 50 հա-
տը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի
50 հատը 2 ֆրանք 50 սնթմ. մի, որ
ըսել է հատը 5 սնթմ. կամ 10 փա-
րա թրքական :

Հատով կը ծախուի 0.40 սնթմ. :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ
(Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՅ ԿԵՆՏՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՊՐԵՑ ԱՊԼՂԱՐԻՈՅ
Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ

անբարոյական մի հայր իւր ապական-
ուած վարքուրքով որչա՞փ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ :

Կը ծախուի Արմենիայի խմբագ-
րատունը, գին 1 ֆրանք, փոստի
ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Հայոց Հայրենասիրական Միութեան
Ա. Հրատարակութիւն

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ
«Հայրենասիրական Միութեան»

Հրատարակած այս վարդապետարանի
մէջ համառօտ կերպով բացատրուած
է թէ իւրաքանչիւր Հայրենասէր Հայ
ինչ իլձեր պէտք է ունենայ և ինչ
պարտքեր ունի կատարելու :

Գինն է 20 սնթմ. մի և կը ծախուի
Արմենիայի խմբագրատունը : Մէկ ան-
գամէն 20 օրինակ գնողը կը վճարէ 3
ֆրանք և 50 սնթմ. միայն, փո-
խանակ 4 ֆրանքի : Փոստի ծախքը
կը վճարուի «Հայրենասիրական Միու-
թեան» կողմէն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Ե

ԼԻՆՁԻ ՕՐԷՆՔԸ
Տ Ա Վ Ա Ն Ա Ս Ս Ա Ն Ո Ւ Մ
(Պատկեր մօտիկ ապագայից)

ՊՐԵՑ Մ. Պ.
(Այս տետրակի մէջ ցոյց կը տըր-
տուի թէ բռնաւորների և աղգա-
մանիչ Հայերի դատաստանը ինչպէս
պէտք է տեսնուի այնպիսի երկրներին
մէջ ուր օրինաւոր և արդարադատ կա-
ռավարութիւն չկայ) :

Մէկ օրինակ գինն է 20 սնթմ. մի.
20 օրինակը 3 ֆրանք և 50 սնթմ. մի :
Փոստի ծախքը կը վճարուի Արմենիայի
խմբագրատունէն :

KAISER & CHOMET

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ
11, Rue Paradis
MARSEILLE

Այս տուն որ լաւ ծանօթ է տեղի
Հայերին, կը յանձնարարենք իր ընտիր
կերպաների, շքեղ ձեւի և խնամով
կարուածքին համար :

Չափաւոր գիններ :
ՏԵՄԲԻ ՄՕՐՍ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱԻՐԻ
426 Միյն, Փիլգիք փողոցի անկիւնը
ՈՒՍՓՐ (Worcester Mass.
U. S. America)

Սոյն դրամատան դիմող Հայեր՝ Կ.
Պօյոյ և Քարբերդի մէջ անգլիական և
գաղղիական օսկիով վճարելի փոխա-
նակագիր կրնան ստանալ յոյժ շահաւոր
պայմաններով :

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք :

ՏԵՐՔԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փոքրուպայեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.